

ДОДАТАК
СТАЗЕ ПРЕДАКА

Остаци утврђења за које се сматра да је припадало
Ивану Косанчићу, село Иван Кула поред Куршумлије
(фото: Дејан Стојиљковић)

Увод

ДУГЕ НОЋИ И ИЗА ЊИХ

Роман *Дуге ноћи и црне заставице* зачет је као део једног концепта пре скоро десет година, када је популарност жанра епске фантастике била на самом врхунцу због великог успеха филмске трилогије Питера Џексона *Господар прстенова*. Ипак, ни Џексон, ни Толкин, по чијем делу су снимани филмови, нити остали Толкинови епигони, попут Џордана или Мајкла Муркока, нису ме у толикој мери инспирисали као што је то чинила наша епска поезија и, нарочито, приповести из Топлице, одакле потиче моја мајка. Наиме, она је рођена у селу Иван Кула, недалеко од Куршумлије, које то име носи зато што је по предању то подручје било у средњем веку феуд Ивана Косанчића, витеза Реда змаја, чувеног мачеваоца, Лазаревог крајишког војводе и побратима косовског јунака Милоша Обилица. Још у време када сам тек покушавао да пишем, сричући немушто прве занатске лекције из вештине писања прозе, знао сам да ћу једног дана написати роман о косаничком војводи Ивану.

Али пре него што се то десило дуго сам се припремао истражујући како историјску грађу тако и народна предања и митологију. У годинама које су дошле после тога урадио сам неколико „проба“. Прва је била прича *Уздарје* која говори о томе како је Косанчић дошао у посед свог чудесног мача Змајевца и која је објављена у нишком часопису *Pressing*. Друга приповетка, насловљена *Преко воде, до голих брда*, јесте лирско надметање између словенске и исламске митологије и изашла је у београдском часопису *Трећи шрџ*. Трећа „проба“ у којој се Иван Косанчић показао у пуном замаху, објављена 2007. у *Градини*, јесте новела урађена у маниру познатом као „мач и магија“ и много тога дугује Толкину и Роберту Е. Хауарду.

После тога је уследио успех мог првог романа *Константиново раскриће* који ме је прилично изненадио и пореметио све моје планове, и који ме још увек изненађује јер шест година од изласка та књига не престаје да занима читаоце и критичаре, као ни стране издаваче – издавач *Blooming Twig Books* из Њујорка објавиће овај роман у САД а *Азбука* из Санкт Петербурга је већ то учинила у Русији.

Све то се показало као срећна околност јер најтежи испит за једног писца јесте да после успешног првог романа надмаши сопствени првенац.

Мени је било лако јер сам у време када је *Раскриће* кренуло у свој књижевни живот, на који аутор нема никаквог утицаја, већ имао у рукопису нови/стари роман радног наслова *Кавези душе* (наденутог по истоименом Стинговом албуму). Иако је испрва радња

романа требало да се догађај пред саму Косовску битку, пошто сам у једном извору набасао на податак у вези са битком за Пирот (постоји диван опис овог догађаја у манастиру Темска), одлучио сам да радњу померим уназад за три године. Тако сам себи дао простора да се размахнем и омогућим евентуалне наставке који би пратили судбине главних јунака до самог Косовског боја, па и даље, до времена деспота Стефана.

Променио сам наслов романа у *Дуге ноћи и црне заставе*, за шта ме је инспирисала песма калифорнијске групе *She Wants Revenge* чији је оригинални назив *Long nights and red flags*. Наслов је, наравно, симболичан – дуге ноћи као дуге ноћи под опсадом а црне заставе као стегови које носи посебна јањичарска јединица позната као Ифритово братство. Наравно, црне заставе имају своју симболику и код Срба и код Турака, а у исламској митологији оне су повезане са Мухамедом који их је први понео и назвао Ел-раџа – орлов стег. Муслимани верују да ће црне заставе носити и војска која ће се у последњој бици, пред сам смак света, сукобити са Даџалом, исламском верзијом антихриста. Већ на самом почетку писања, у међуигри насловљеној *Месио у међави* (директна посвета Милану Младеновићу и Урсули Легвин), знао сам да ће мистика и езотерија имати значајан уплив на само приповедно ткање и жанровску опредељеност књиге. Ипак, сматрам да је моја књига далеко ближа ономе што пише Нил Гејмен (нарочито у серијалу *Сандман*) јер сам користио управо такав дискретан приступ у мешању фантастике и реализма; оностраног

има таман толико да не претежа и читаоца наведе на помисао да чита Толкина или Муркока. Они други слојеви романа, историјски и дубоко лични (дилема Кнеза Лазара), имају утемељење у класичној књижевности и сматрам да је то једини начин на који се томе може приступити. Ту пре свега мислим на утицај Шекспира и његових безвремених дела попут *Хамлета*, *Јулија Цезара*, *Краља Лира* и у мом случају нарочито *Кориолана*. Сцене са Лазаром и Светим Ђорђем који га искушава јесу, што је и очигледно, укоренење у *Фаусту*, али није Гетеово дело било директна инспирација. Идеју за цео тај део радње добио сам гледајући филм *Јованка Орлеанка*, где постоји сцена на крају у којој утамничену Орлеанску деву искушава непознати монах (у тумачењу сјајног Дастина Хофмана) за кога се испоставља да је Свети Августин лично.

Дуже ноћи инспирисане су такође и великим историјским романима наше и светске књижевности, међу којима бих истакао два која су имала директан утицај – *Ойсада Цркве Светиоџ Сјаса* Горана Петровића и *Хадријанови Мемоари* моје омиљене списатељице Маргерит Јурсенар. Постоје, наравно, и утицаји из других уметности, пре свих *Принц Валијант* Харолда Фостера, по многима најбољи стрип свих времена, затим филмови Ридлија Скота, нарочито *Небеско краљевство*, као и серије *Рим* и *Игра престола*. Занимљиво је да сам Џорданов серијал почео да читам тек након написане три четвртине романа, али и то је било довољно да од великог мајстора добијем доста лекција.

Дуге ноћи и црне засјаве планиране су као прва књига петокњижја. Наставци ће се бавити падом Ниша и битком на Плочнику (*Олујни бедем*), кратким периодом примирја 1387–88. године (*Учишљ мачевања*), Косовском битком (*Царство небеско*) и животом Деспота Стефана Лазаревића (*Последњи Немањић*).

Сцена из представе *Дуге ноћи и црне засјаве* у режији Ивана Вуковића: Зоран Карајић као кнез Лазар

Први део

ЛИЦЕ ИСТОРИЈЕ, НАЛИЧЈЕ МИТА

Јунаке романа *Дуге ноћи и црне засиаве* подједнако чине личности из наше историје и наше епике. А неки су и једно и друго. Просечан Србин мисли да су многи јунаци нашег мита историјске личности и у томе грешни – историјска наука не зна за Милоша Обилића, Топлицу Милана или Срђу Злопоглеђу, док су, с друге стране, документи који потврђују постојање једног Стефана Мусића релевантни и доступни.

Није сачувана ниједна повеља или документ који је потписао племић по имену Иван Косанчић, не постоји грб или родослов Југовића, нема конкретних доказа да је баш Милош Обилић убио Мурата. Па опет, колективно сећање на јунаке средњовековља је веома јако а широм земље су топоними Иваново Кула, Милошев камен, Миланов зденац... За неке манастире се мисли да су управо задужбине тих наших јунака које не познаје историја, а неизоставни део су мита, као што је то на пример манастир Туман код Голупца, за који се сматра да је задужбина Милоша Обилића.

Пред вама је кратак преглед ликова из романа са њиховим „обогаћеним“ биографијама. У случају историјских личности, попут, рецимо, кнеза Лазара Хребелјановића, биографска белешка тиче се историографских факата у вези са тим јунаком, у случају тзв. неисторијских личности, попут, рецимо, Ивана Косанчића, његовој биографији придодат је, сем митског и легендарног аспекта, и покоји детаљ који се односи на саму функцију у роману, а који је у одређеним моментима књижевна надоградња или пука фикција. Опет, потрудио сам се да и у случају ових ликова пронађем релевантне историјске податке који се односе за њихове пандане из стварног живота, тачније, нека тумачења историчара у вези са питањем на основу које личности је заснован одређени јунак наше епике. На пример, са скоро стопроцентном сигурношћу може да се каже да је чувени Бановић Страхинја у ствари Ђурађ Страцимировић Балшић, тако је и са осталим јунацима, мање или више.

Иван Косанчић

Косанички војвода Иван, син Огњена Косанчића, витеза из пратње Душана Силног. Косанчић је био најбољи мачевалац у српској војсци, познат и по особеном начину борбе са два мача – дугим и кратким. Био је познат и као *Змај од Радана*, што се доводи у везу са његовом припадношћу витешком Реду змаја или Реду Светог Ђорђа. У народу се због његових способности веровало да је од вилинског рода, да је нерањив и да говори

Иванова Кула, данашњи изглед
(фото: Дејан Стојиљковић)

немуште језике. Косанчић је био изузетно образован, говорио је течно неколико језика, од свих српских витезова он је најбоље познавао Османлије, њихове обичаје, законе, војну тактику... Косанчићу се приписују епитети слични онима које су имали Свети Ђорђе и остали свети ратници. Такође, присутне су и аналогije са старим словенским паганским божанствима. Косанчић је био један од дванаесторице витезова који су предводили напад на турског султана у Косовској бици.